

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет водного господарства
та природокористування

Навчально-науковий інститут права

Офіс реформ Рівненського регіонального відділення
Асоціації міст України

Західний регіональний центр з надання
безоплатної вторинної правової допомоги

Матеріали
Регіональної науково-практичної конференції

**«АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНА РЕФОРМА В УКРАЇНІ:
СТАН, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ»**

14 березня 2024 року

Рівне - 2024

Адміністративно-територіальна реформа в Україні: стан, проблеми, перспективи: *Матеріали регіональної науково-практичної конференції, м. Рівне, 14 березня 2024 р.* / за заг. редакцією А. В. Матвійчука. Рівне, Навчально-науковий інститут права Національного університету водного господарства та природокористування, 2024. 253 с.

Рекомендовано Вченою радою Навчально-науково інституту права Національного університету водного господарства та природокористування, протокол № 7 від 19 березня 2024 року.

Організаційний комітет он-лайн конференції

1. Мошинський Віктор Степанович – доктор сільськогосподарських наук, професор, ректор Національного університету водного господарства та природокористування (НУВГП), Голова організаційного комітету конференції.

2. Цимбалюк Валерій Іванович – кандидат юридичних наук, професор, директор Навчально-наукового інституту права НУВГП, співголова організаційного комітету конференції.

3. Матвійчук Андрій Васильович – доктор філософських наук, професор, професор кафедри правових природоохоронних дисциплін Навчально-наукового інституту права НУВГП, співголова організаційного комітету конференції.

4. Міщук Інна Володимирівна – кандидатка юридичних наук, доцентка, завідувачка кафедри конституційного права та галузевих дисциплін Навчально-наукового інституту права Національного університету водного господарства та природокористування

5. Кафарський Володимир Іванович – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри спеціальних юридичних дисциплін Навчально-наукового інституту права НУВГП

6. Мельничук Юлія Іванівна – кандидатка філософських наук, доцентка, завідувачка кафедри правових природоохоронних дисциплін Навчально-наукового інституту права НУВГП

7. Гришко Вікторія Іванівна – кандидатка педагогічних наук, доцентка, завідувачка кафедри відновного правосуддя та приватної детективної діяльності Навчально-наукового інституту права НУВГП.

© Рівне, Навчально-науковий інститут права
Національного університету
водного господарства та природокористування, 2024.

ЗМІСТ

<i>Програма Регіональної науково-практичної конференції «Адміністративно-територіальна реформа в Україні: стан, проблеми, перспективи»</i>	C. 8
Кафарський В. І. <i>КРИЗА СУСПІЛЬНОГО ОBOB'ЯЗКУ ЯК ПРАВОВА І ЕТНОДУХОВНА ПРОБЛЕМА ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД</i>	C. 18
Матвійчук А. В. <i>МУНІЦИПАЛЬНА ПОЛІЦІЯ У КОНТЕКСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ</i>	C. 24
Теремецький В. І., Якушин А. О. <i>ВИЗНАННЯ ПРАВочИНУ НЕДІЙСНИМ З ПІДСТАВ ЙОГО ФІКТИВНОСТІ</i>	C. 29
Цимбалюк В. І., Захарчук О. З., <i>ДО ПИТАННЯ НАПРЯМІВ СПІВПРАЦІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД З ЗАКЛАДАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ</i>	C. 33
Батрин О. В. <i>ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МЕДИЦИНИ КАТАСТРОФ: НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ</i>	C. 37
Васильєв С. В. <i>ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ З ПИТАНЬ ПРАЦІ У СФЕРІ БОРОТЬБИ ІЗ МОБІНГОМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ</i>	C. 43
Вікторчук М. В. <i>ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ВИКРИВАЧІВ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ</i>	C. 47
Вовк Ю. Є. <i>ПРАВОВИЙ СТАТУС ДЕРЖАНОГО ЦЕНТРУ УНР В ЕКЗИЛІ У 1948-1992 РОКАХ</i>	C. 50
Дерев'янко Н. З. <i>ПЕРСПЕКТИВИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ</i>	C. 55
Дума В. В. <i>СТРАХУВАННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПРИВАБЛИВОСТІ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ</i>	C. 59

4. Солнцева Х. В., Щеглаков І. Е. Муніципальна поліція: досвід країн ЄС та перспективи впровадження в Україні. *Право та інновації*. 2019. № 1 (25). С. 39–44.

5. Про затвердження Положення про добровольчі формування територіальних громад : Постанова Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 р. № 1449. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1449-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення 7.03.2024).

6. Про основи національного спротиву : Закон України 16 липня 2021 року № 1702-IX (зі змінами і доповненнями). Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#Text> (дата звернення 7.03.2024).

УДК 347.441.048

Теремецький В. І.,
*доктор юридичних наук, професор,
провідний науковий співробітник
Науково-дослідного інституту
приватного права і підприємництва
імені академіка Ф.Г. Бурчака,
Національна академія правових наук України,
м. Київ, Україна*

Якушин А. О.,
*адвокат ківської обласної колегії адвокатів
м. Київ, Україна*

ВИЗНАННЯ ПРАВОЧИНУ НЕДІЙСНИМ З ПІДСТАВ ЙОГО ФІКТИВНОСТІ

Анотація: Тези присвячені визначенню правочину недійсним з підстав його фіктивності. Аргументовано, що фіктивний правочин належить до оспорюваних правочинів. Фіктивний правочин негативно впливає на правопорядок, оскільки сторони правочину не намагаються вчиняти певні дії, які встановлені в нормах договору, вони не намагаються досягати певного позитивного результату від здійснення суб'єктивних прав. Підкреслено, що конструкція фіктивного правочину є комплексною та об'ємною, що надає можливість охоплювати й інші недійсні правочини (наприклад, фраздарний правочин можна розглядати як різновид фіктивного правочину).

Ключові слова: правочин, фіктивний правочин, недійсний правочин, оспорювані правочини, фраздарний правочин.

Недійсність правочину є однією з нагальних науково-практичних тем, до якої завжди звертались правники. Такий стан обумовлений складністю юридичної конструкції недійсності правочинів, постійним накопиченням судової практики у цьому напрямі. Зауважимо, що в результаті недійсності правочину суб'єктивні права людини потребують захисту. Водночас

встановлення факту фіктивності при його укладанні може свідчити про зловживання суб'єктивним правом. Тому фіктивність правочинів як цивільно-правова дефініція є комплексною правовою категорією, що охоплює такі елементи як недійсність правочину, зловживання суб'єктивним правом, захист прав людини та правопорядку. Отже, звернемось до аналізу недійсності фіктивного правочину.

Законодавство та судова практика не містять визначення поняття «недійсний правочин». Відсутня єдність щодо розуміння правової природи цієї категорії і в науковій літературі. Так, у різних джерелах він розглядається як правопорушення, як особливий різновид правочинів, що вчинений з певним недоліком, або прирівнюється до «неукладеного договору» [1, с. 22]. Згідно зі ст. 215 ЦК України підставою недійсності правочину є недодержання в момент вчинення правочину стороною (сторонами) вимог, які встановлені законом; недійсним є правочин, якщо його недійсність встановлена законом (нікчемний правочин) [2]. Одним із видів недійсності правочинів є фіктивні правочини. У фіктивному правочині є воля, але вона спрямована не на те, щоб створити між її учасниками будь-який юридичний зв'язок, а на те, щоб створити лише видимість цього зв'язку (видимість розподілу майна, розпродажу речей тощо). Це юридична фікція [3, с. 98]. Для нього властива така сукупність ознак: 1) сторони договору не спрямовують свою волю на настання правових наслідків, обумовлених договором; 2) усі сторони договору знають про його фіктивність; 3) письмовим текстом договору створюється лише видимість правовідносин між сторонами; 4) мета вчинення фіктивного правочину не має значення [4, с. 410]. Фіктивні правочини відносяться дослідниками до правочинів із вадами волі через те, що стороні договору знають, що вчиняють правочин із метою приховати інші дії [5, с. 20], тобто воля осіб змінена та спрямована на інший результат ніж той, який вони закріплюють у договорі.

Окремо слід підкреслити, що фіктивний правочин негативно впливає на правопорядок, оскільки сторони правочину не намагаються вчиняти певні дії, які закріплені у нормах договору, вони не намагаються досягати певного

позитивного результату від здійснення суб'єктивних прав. Це волевиявлення сторін, спрямовується на утворення певного «фантому» правового результату, який може впливати і на інші правовідносини, за участю третіх осіб. Настання таких негативних наслідків ще раз підкреслює неправомірність фіктивного правочину.

Останнім часом в юридичних джерелах обговорюються фраздаторні правочини, що використовується учасниками цивільного обороту для уникнення сплати боргу. При цьому фіктивні правочини, на відміну від фраздаторних правочинів, виключають наявність наміру створити юридичні наслідки в момент його вчинення, що зі свого боку унеможлиблює виникнення будь-яких майнових наслідків, оскільки такий правочин не породжує жодних юридичних наслідків [6, с. 18]. Проблематика щодо співвідношення цих дефініцій потребує подальших наукових досліджень. На наш погляд, конструкція фіктивного правочину є комплексною та об'ємною, що надає можливість охоплювати й інші недійсні правочини (наприклад, фраздарний правочин можна розглядати як різновид фіктивного правочину).

У судовій практиці щодо фіктивного правочину також сформувались певні позиції. Так, Верховний Суд у постанові від 31.03.2021 у справі № 201/2832/19 (провадження № 61-14079св20) зазначив, що для визнання правочину фіктивним необхідно встановити наявність умислу всіх сторін правочину. Судам необхідно враховувати, що саме собою невиконання правочину сторонами не означає, що укладено фіктивний правочин. Якщо сторонами не вчинено будь-яких дій на виконання такого правочину, суд ухвалює рішення про визнання правочину недійсним без застосування будь-яких наслідків. У разі якщо на виконання правочину було передано майно, такий правочин не може бути кваліфіковано як фіктивний. Основними ознаками фіктивного правочину є: введення в оману (до або в момент укладення угоди) третьої особи щодо фактичних обставин правочину або дійсних намірів учасників; свідомий намір невиконання зобов'язань договору; приховування справжніх намірів учасників правочину [7].

Отже, у фіктивному правочині простежується воля на введення в оману інших осіб. При цьому сторони не виконують зобов'язання, що випливають з договору, а їх дії можуть вводити в оману третю сторону. На це звернута увага в постанові Верховного Суду від 27.03.2019 у справі № 903/439/18. Так, обставини справи свідчать про умисел обох сторін правочину приховати справжні наміри учасників правочину, а саме виведення нерухомості з власності відповідача без отримання плати за це майно, з метою уникнути виконання відповідачем рішення суду [8]. В наведеному прикладі простежується правова природа фраздарного правочину, що зі свого боку підкреслює, що фіктивний правочин є більш широкою правовою конструкцією.

Узагальнюючи наведене можна запропонувати такі висновки. Фіктивний правочин належить до оспорюваних правочинів. Право на оспорювання такого правочину належить як сторонам договору, так і заінтересованим особам, права яких були порушені або оспорювані внаслідок укладання фіктивного правочину. Такий правочин укладається завжди з умислом для уникнення настання його юридичних наслідків, встановлених договором. Тобто внутрішня воля сторін не відповідає її зовнішньому прояву, що є лише прикриттям дійсної мети сторін. Конструкція фіктивного правочину може використовуватися для дарування замість купівлі-продажу, виведення майна із власності (наприклад, це простежується у судових справах про поділ майна подружжя, про банкрутство). Тому вважаємо, що фраздарний правочин є різновидом фіктивного правочину. Крім того, сторони при здійсненні фіктивного правочину здійснюють зловживання суб'єктивним правом, мають протиправну мету, що зі свого боку порушує правовий порядок. Тематика фіктивного правочину продовжує залишатися актуальною, про що свідчить судова практика. Тому ця тема потребує подальших наукових досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Нижний А. В., Ходаківський М. П., Юровська Г. В. Визнання правочинів недійсними: основи теорії та судова практика. *Посібник для суддів* під ред. А. В. Нижного. Київ: Алерта, 2020. 234 с.

2. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 23.02.2024).
3. Хімченко С. В. Загальні аспекти фіктивного правочину в цивільному праві. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2018. № 1. С. 96–104.
4. Ромовська З. В. Українське цивільне право: загальна частина. Академічний курс: *підручник*. Київ: Атіка, 2005. 560 с.
5. Алексій Р. В. Актуальні проблеми класифікації правочинів із вадами волі. *Правові новели*. 2018. № 6. С. 16–22.
6. Беяневич О. А. Про застосування у справах про банкрутство конструкції фраздаторного правочину. *Правничий часопис*. 2021. № 2. С. 14–23. <https://doi.org/10.31558/2786-5835.2021.2.2>
7. Верховний Суд навів ознаки фіктивного правочину та роз'яснив підстави визнання його недійсним. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1100409/> (дата звернення: 23.02.2024).
8. Постанова Верховний Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 27.03.2019 у справі № 903/439/18. URL: <http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=80754029&red=100003835ef6e5fc057016736afe348034fbca&d=5> (дата звернення: 23.02.2024).

УДК 352

Цимбалюк В. І.,
*кандидат юридичних наук, професор,
професор кафедри правоохоронної діяльності
та спеціальних юридичних дисциплін
Навчально-наукового інституту права
Національного університету
водного господарства
та природокористування
м. Рівне, Україна*

Захарчук О. З.,
*кандидат юридичних наук,
провідний спеціаліст
відділу кодифікації, звітності
та узагальнення судової практики
Львівського апеляційного суду
м. Львів, Україна*

ДО ПИТАННЯ НАПРЯМІВ СПІВПРАЦІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД З ЗАКЛАДАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація: У статті проаналізовано норми Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 року № 1556-VII в контексті принципів державної політики та повноважень, які сприяють налагодженню співпраці між територіальними громадами та закладами вищої освіти. Підтверджено актуальність теми дослідження потребою забезпечення ефективного

Наукове видання

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет водного господарства
та природокористування

Навчально-науковий інститут права

Офіс реформ Рівненського регіонального відділення
Асоціації міст України

Західний регіональний центр з надання
безоплатної вторинної правової допомоги

**Матеріали
Регіональної науково-практичної конференції**

**«АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНА РЕФОРМА В УКРАЇНІ:
СТАН, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ»**

14 березня 2024 року

Усі матеріали викладені в авторській редакції. Відповідальність за достовірність та зміст оприлюднених даних несуть автори поданих до збірника тез.

Підписано до друку 1.04.2024 р. Формат 60x84 1/16.

Папір офсетний. Гарнітура "PT Serif". Друк офсет.

Ум. друк. арк. 6. Наклад 100 пр.

Юридична клініка

Навчально-науковий інститут права

Національного університету водного господарства та природокористування
33000, м. Рівне, вул. Олекси Новака, 75, навчальний корпус № 8